

Suleja, Włodzimierz

Letni obóz badawczy Studenckich Kół Naukowych Historyków Uniwersytetu Wrocławskiego i Wyższej Szkoły Pedagogicznej w Olsztynie poświęcony badaniom świadomości historycznej

Komunikaty Mazursko-Warmińskie nr 1, 125-127

1979

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Włodzimierz Suleja

LETNI OBÓZ BADAWCZY
STUDENCKICH KÓŁ NAUKOWYCH
HISTORYKÓW UNIwersYTETU WROCLAWSKIEGO
I WYŻSZEJ SZKOŁY PEDAGOGICZNEJ W OLSZTYNIE
POŚWIĘCONY BADANIOM
ŚWIADOMOŚCI HISTORYCZNEJ

Trzeci z kolei obóz Studenckich Kół Naukowych Historyków Uniwersytetu Wrocławskiego i Wyższej Szkoły Pedagogicznej w Olsztynie, zorganizowany — podobnie jak poprzednie — przez Ośrodek Badań Naukowych im. Wojciecha Kętrzyńskiego w Olsztynie z inicjatywy prof. dr. Wojciecha Wrześcińskiego, a poświęcony kontynuowaniu badań nad systemem potocznej świadomości historycznej mieszkańców Warmii i Mazur, odbył się w dniach od 23 lipca do 7 sierpnia 1978 roku¹. W obozie wzięli udział studenci I, II i III roku obu uczelni². W badaniach uczestniczyli również — co jest faktem szczególnie godnym podkreślenia — tegoroczni absolwenci olsztyńskiej WSP³. Zdecydowana większość uczestników przebywała w roku 1977 na obozie w Reszlu, dzięki czemu była doskonale zorientowana zarówno w tematyce, jak i technice samych badań. Kierownikiem naukowym badań był prof. dr. Wojciech Wrześciński, zaś nad ich przebiegiem czuwali: mgr Bohdan Łukaszewicz (Ośrodek Badań Naukowych), mgr Zbigniew Frasz (Wyższa Szkoła Pedagogiczna) oraz mgr Krzysztof Kawalec i dr Włodzimierz Suleja (Uniwersytet Wrocławski).

Obóz, zgodnie z przyjętym harmonogramem prac⁴, zlokalizowany został tym razem w ponad dwudziestotysięcznym mieście mazurskim, Szczytnie. Badania prowadzono na podstawie identycznego kwestionariusza pytań (ogółem 41), jaki stosowano rok wcześniej w Reszlu⁵. Poszczególne grupy pytań — przypomnijmy — dotyczyły: uchwytnych dla respondenta różnic pomiędzy

¹ Zob. W. Suleja, *Sprawozdanie z obozu badawczego Studenckich Kół Naukowych Historyków Uniwersytetu Wrocławskiego i Wyższej Szkoły Pedagogicznej w Olsztynie*, Komunikaty Mazursko-Warmińskie (dalej KMW), 1975, nr 4, ss. 546—550; tenże, *Sprawozdanie z obozu Studenckich Kół Naukowych Historyków Uniwersytetu Wrocławskiego i Wyższej Szkoły Pedagogicznej w Olsztynie poświęconego badaniem świadomości historycznej*, ibidem, 1978, nr 1, s. 135—137.

² Byli to Grażyna Bogdan, Jerzy Dąbrowski, Danuta Gapska, Marek Górny, Elżbieta Janowska, Maria Jaroń, Krzysztof Kawalec, Elżbieta Kowalska, Jolanta Michalik, Elżbieta Michalska, Paweł Migacz, Ewa Milewska, Grażyna Musztyfaga, Karol Sanojca, Bożena Stelmaszek, Andrzej Syroka, Andrzej Ściegosz, Krzysztof Uściński i Krzysztof Welnicki.

³ W obozie wzięli udział mgr mgr Małgorzata Bramborska, Krystyna Dymarek, Grażyna Józwiak, Ryszard Krepulka, Barbara Mierzewajska, Bożena Obidzińska, Eugeniusz Tomaszewicz i Wiesława Topolnicka.

⁴ W. Suleja, *Sprawozdanie*, KMW, 1978, nr 1, s. 137.

⁵ Ibidem, s. 136.

Warmią a Mazurami w przeszłości i dniu dzisiejszym, znanych i szczególnie bliskich postaci i wydarzeń historycznych, związków pomiędzy historią regionalną a ogólnonarodową, źródeł wiedzy o historii lokalnej, potrzeby znajomości i kontaktu z tą historią, wreszcie przesłańek, które zdecydowały o powrocie tych ziem do państwa polskiego.

Czas trwania obozu — dwa tygodnie — wykluczał tym razem możliwość objęcia badaniami wszystkich dorosłych mieszkańców Szczytna. W efekcie ograniczono się do przeprowadzenia ankietowania w czterech rejonach miasta uzyskując ogółem 1276 ankiet (1127 w roku ubiegłym) przy 271 odmowach udzielenia wywiadu (332 odmowy w roku ubiegłym). Na marginesie warto zaznaczyć, iż w ciągu trzech sezonów badawczych zebrano niemal 3500 ankiet. Jest to, jak sądzę, dostatecznie reprezentatywna próbka, na podstawie której będzie można określić stan potocznej świadomości mieszkańców Warmii i Mazur. Dane z Reszła i Szczytna umożliwią, jak się wydaje, pełną weryfikację hipotez sformułowanych na podstawie badań przeprowadzonych w 1975 roku w Olsztynie. Materiały tegoroczne znajdują się, co prawda, dopiero w opracowaniu, jednakowoż wzorem lat ubiegłych wypada przedstawić wstępne, z robczej analizy wyprowadzone hipotezy.

Niestety, ogólna ocena stanu potocznej świadomości historycznej mieszkańców Warmii i Mazur sformułowana w oparciu o badania z roku 1975, nie uległa i tym razem zmianie na korzyść⁶. Co więcej, wydaje się, że obraz wyłaniający się z zebranych w Szczytnie ankiet jest jeszcze mniej optymistyczny, aniżeli skłonni byliśmy zakładać z uwagi na potencjalne możliwości popularyzacji wiedzy o regionie w tej znacznie przeciwiejszej od Reszła miejscowości. A zatem po raz trzeci należy zdecydowanie podkreślić, iż propagowanie wiedzy o dziejach Warmii i Mazur jest wysoce nieskuteczne.

Badania przeprowadzone w Szczytnie potwierdzają również wcześniejszą hipotezę, iż nie ma praktycznie dostrzegalnych różnic zarówno pomiędzy stanem wiedzy, jak i emocjonalnym stosunkiem do historii regionu pośród poszczególnych grup respondentów (przy podziale według wykonywanego zawodu i stopnia wykształcenia). Nadal nic pochlebnego nie można powiedzieć o zainteresowaniu lokalną historią ze strony młodzieży, co oczywiście w równym, a może nawet większym stopniu, dotyczy i jej znajomości. Na marginesie warto dodać, iż — w przeciwieństwie do badań z lat ubiegłych — obecnie większym zasobem wiadomości nie wyróżniła się żadna spośród grup wiekowych.

Ogromne, w większości nie do pokonania, kłopoty wiązały się z grupą pytań, które wymagały od respondenta poprawnego kojarzenia wydarzeń historycznych. Zmienił się natomiast, zresztą zgodnie z oczekiwaniami, katalog wybitnych postaci związanych z dziejami Warmii i Mazur. Obok Kajki i w nieco mniejszym stopniu Pieniężnego dominowały nazwiska osób działających przede wszystkim na Mazurach, choć nie sposób ukryć, że informacje o nich były nader powierzchowne. Nadal spore kłopoty sprawiała respondentom konieczność dostrzeżenia różnic pomiędzy obydwojma regionami i podobnie jak w latach ubiegłych nieliczni tylko byli w stanie wskazać związki pomiędzy dziejami regionu a historią ogólnopolską.

Fatalnie, być może nawet nieco gorzej aniżeli w latach ubiegłych, rysuje się obraz czytelnictwa prac popularyzujących dzieje Warmii i Mazur. W jesz-

6 Por. W. Suleja, W. Wrzesiński, *Świadomość historyczna mieszkańców Warmii i Mazur*, maszynopis, Zbiory specjalne Ośrodka Badań Naukowych im. W. Kętrzyńskiego w Olsztynie.

cze większym stopniu dotyczy to czasopism fachowych. Potwierdziło się ponadto spostrzeżenie, iż u znacznej większości ankietowanych osób można było zaobserwować potrzebę — i to nie tylko deklarowaną — bliższej znajomości historii ziem, na których zamieszkują. Wskazywano przy tym, że możliwości takich nie stwarza ani szkoła, ani aktualnie stosowane sposoby upowszechniania tej historii.

Nie sposób i tym razem nie odnotować, że — niejako tradycyjnie — badania spotkały się z życzliwym przyjęciem ze strony miejscowego społeczeństwa. Szczególnie serdeczne podziękowania skierować wypada pod adresem miejscowej placówki Milicji Obywatelskiej i ppor. Bogdana Ekonomowicza za pomoc i życzliwe rozwiązywanie kłopotów i trudności aprowizacyjnych. Dziękujemy również personelowi i dyrekcji Zespołu Szkół Zawodowych im. Stanisława Staszica, gdzie znajdowała się baza obozu.

Tradycyjnie też na obozie gościli przedstawiciele olsztyńskiego środowiska naukowego. Dyrektor Ośrodka Badań Naukowych, dr Jerzy Sikorski, w interesującym ilustrowanym materiałami archiwalnymi odczynie przedstawił m.in. dramatyczne dzieje jednej ze szkół polskich na Warmii w okresie międzywojennym. Natomiast dr Tadeusz Filipkowski przedstawił koncepcje i początki oświaty na Warmii i Mazurach po 1945 roku. Ponadto w związku z 30 rocznicą zjednoczenia ruchu młodzieżowego studenci spotkali się z Janem Poznyszem i Gerardem Skokiem — byłymi działaczami Związku Walki Młodych i Związku Młodzieży Polskiej. Warto dodać, iż korzystając z uprzejmości kierownictwa Wyższej Szkoły Oficerskiej MO im. Franciszka Józwiaka-Witolda jej pracownicy: pik Marian Pawłowski, ppik Jan Tarka, por. lek. med. Marek Pankowski, ppor. mgr Włodzimierz Kędziński zapoznali uczestników obozu zarówno z dziejami tej uczelni, jak też ze specyfiką kształcenia jej adeptów.

Cykl badań nad problemem stanu potocznej świadomości historycznej mieszkańców Warmii i Mazur wypada uznać za zakończony. Sądzę jednak, iż kontakty pomiędzy kołami naukowymi obydwu uczelni — WSP i Uniwersytetu Wrocławskiego — będą nadal równie żywe i równie owocne.